

*Дуброва С. В.,**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання*
*Університету Григорія Сковороди в Переяславі**<https://orcid.org/0000-0002-1364-5022>*

МОВНОСТИЛІСТИЧНА СПЕЦИФІКА ІДІОСТИЛЮ ОЛІВ'Є БУРДО (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «ЧЕКАЮЧИ НА БОДЖАНГЛЗА»)

Анотація. Статтю присвячено дослідженню мовностилістичної специфіки ідіостилю Олів'є Бурдо, на матеріалі роману «Чекаючи на Боджангльза». Визначено співвідношення понять ідіостиль та ідіолект письменника, вони є співвідносними та пов'язані з виявом індивідуальних особливостей національної мови, але не тотожними. Ідіолект, відображаючи сукупність своєрідних рис, що вирізняють індивідуальну мову окремого її носія, взаємопов'язаний з ідіостилем і є його складником. Ідіостиль письменника відображається в інтеграції тем, жанрів, засобів і прийомів, які необхідні для побудови тексту й передачі художньо-інформативних та емотивно-експресивних компонентів.

Ідіостиль Олів'є Бурдо розкривається в його улюблених темах і проблемах, ідейній спрямованості та своєрідній композиції творів, засобах творення художніх образів, своєрідності мови та улюблених способах викладу змісту. Особливості його стилю зумовлюються естетичними цінностями і власними духовно-світоглядними позиціями, характером таланту та життєвим досвідом. Характерним для ідіостилю Олів'є Бурдо є використання мовних зворотів, які притаманні не лише французькій, а й українській мові. Як відомо, мова письменника має у своїй основі загальнонародну основу і для характеристики фразеології загальнонародної мови важливим є максимальний і точний опис фразеологічних одиниць. Для характеристики фразеологізмів у художньому тексті найбільш важливим є те, що саме письменник обирає і як він використовує цей матеріал. Своєрідність індивідуально-авторського вживання письменником фразеологізмів як одного з найважливіших художньо-образотворчих засобів полягає у відборі фразеологічних одиниць із загальнонародного фонду, у їх модифікації, а також у своєрідному включенні в контекст.

Письменник, окрім фразеологізмів, які надають образності та емоційно-експресивного забарвлення мові твору, використовує метафори. Вони є образними засобами, заснованими на переносному вживанні слів і призначені орнаментувати художній текст та забезпечувати успішність впливу його на читача.

Ключові слова: ідіостиль, ідіолект, фразеологізм, метафора, сучасна французька література.

Постановка проблеми. Творчість французького письменника сучасності Олів'є Бурдо, який став відомим завдяки дебютному роману «Чекаючи на Боджангльза», заслугою привертає увагу широкої читацької аудиторії. Вихід роману спричинив справжній фурор у літературних колах, ставши надзвичайно популярним та отримавши чимало нагород, зокрема Prix

France Culture/Téléramad (2016), Grand prix RTL-Lire (2016), Prix Emmanuel Roblès (2016), Prix Roman France Télévisions (2016). Автор особисто презентував книгу в Україні у 2018 році. Світова прем'єра французько-бельгійської романтичної драми «En attendant Bojangles», екранізації за мотивами твору, відбулася у 2021 році. Цікавим є той факт, що роман був написаний за короткий проміжок часу, а саме за сім тижнів. Тому і вартує уваги більш глибоке дослідження індивідуального стилю Олів'є Бурдо, який набув надзвичайної популярності як у Франції, так і за її межами.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. На сьогодні специфіка ідіостилю Олів'є Бурдо недостатньо досліджена, хоча і є поодинокі наукові публікації. Так, науковиця Г. Бокшань аналізує музичні образи в романі О. Бурдо «Чекаючи на Боджангльза»; А. Корнієнко розглядає питання диференціації термінології в аспекті вивчення індивідуального стилю письменника; перекладачка І. Славінська є єдиною в Україні хто переклала роман на рідну мову, для поширення сучасної франкомовної літератури; Н. Шатілова аналізує індивідуальний стиль письменника у розрізі лінгвостилістичної інтерпретації.

Метою статті є дослідження мовностилістичної специфіки ідіостилю Олів'є Бурдо на матеріалі роману «Чекаючи на Боджангльза».

Виклад основного матеріалу дослідження. Для дослідження мови письменника чи його індивідуального стилю в сучасній науковій студії паралельно вживають терміни «ідіостиль» та «ідіолект». У метамові лінгвістики спостережено два протилежні погляди щодо витлумачення цих термінів: ототожнення (обидва поняття об'єднують в одній рубриці під однією назвою «стиль індивідуальний, ідіолект» і чітко вказують, як він стосується мови письменника) та включення (ідіолект кваліфікують як важливий складник індивідуального стилю). Ідіолект за останнього підходу постає лише як індивідуальний варіант загальнонародної мови окремого індивіда, своєрідність його мови. Терміни «ідіостиль» та «ідіолект» є співвідносними, позаяк вони пов'язані з виявом індивідуальних особливостей мови, однак не тотожними. Ідіолект, відображаючи сукупність своєрідних рис, що вирізняють індивідуальну мову окремого її носія, взаємопов'язаний з ідіостилем і є його складником [1, с. 515].

Українська дослідниця Н. Шатілова зауважує, що індивідуальний стиль письменника пов'язаний з особливостями мовної організації його творів, що вирізняють автора серед інших; він

«завжди є творчим виявом загальнонародної мови». Певна міра індивідуальності як мистецька риса властива всім майстрам слова, адже літературна мова надає письменнику необмежені можливості творчого відбору мовних засобів, якими кожний автор послуговується по-своєму, маркуючи особливий мовний світ. Однак помітнішою індивідуальністю стає тоді, коли її уяскравлює довершене, виразне й своєрідне використання засобів національної мови [1, с. 514].

За визначенням А. Корнієнко, ідіостиль відображується в інтеграції тем, жанрів, засобів і прийомів, яким надається перевага і які необхідні для побудови тексту й передачі як інформативних, так і емотивно-експресивних компонентів. Поняття ідіостилу відіграє важливу роль в аналізі характерних рис художньої літератури, оскільки саме художній стиль відкриває можливості для визначення специфічних ознак авторського світобачення [2, с. 36].

Ідіостиль Олів'є Бурдо розкривається в його улюблених темах і проблемах, ідейній спрямованості та своєрідній композиції творів, засобах творення художніх образів, своєрідності мови та улюблених способах викладу змісту. Особливості його стилю зумовлюються естетичними цінностями і власними духовно-світоглядними позиціями, характером таланту та життєвим досвідом.

У своєму романі «Чекаючи на Боджанглза» автор розкриває унікальну історію кохання чоловіка і дружини через призму спогадів їхнього сина. Зі спогадів та за допомогою татових щоденників, хлопчик розповідає про життя їхньої родини, яке на перший погляд сповнене безперервними веселощами та святкуваннями. Насправді за цим прихована трагедія – хвороба, яка у творі зображується як певна «екстравагантність» жінки. Вона поступово занурює її все далі у глибини власних переживань та вигадок, у той час як коханий чоловік підтримує і всюди слідує за нею. Адже він переконаний, що справжнє безумство мають нести вони разом, навіть коли здається, що жодної надії немає. У цій сповненій шаленого оптимізму і тихого смутку історії батько з сином готові на все, аби «свято» тривало далі.

За словами Олів'є Бурдо: «читання – це справа моменту. Якщо читаєш цю книжку у нелегку мить життя, будеш звертати увагу на легкість книжки та веселі ситуації. А якщо тобі добре, то побачиш глибинні роздуми над складними темами. Якщо ви хочете читати веселу і легку книжку, читайте цей роман. А якщо хочете серйозну книжку – він також підійде» [3]; «я хотів, щоби мій роман був нестабільним. Саме через це головна героїня книжки – мама – кожного дня має інше ім'я. А хлопчик взагалі немає імені, і його вік важко визначити. Я хотів, щоб читач сприймав дію і час так, як йому відчувається» [3]. Саме таке поєднання складних тем і своєрідна письменницька легкість викладу змісту надає твору оригінальності.

Характерним для ідіостилу Олів'є Бурдо є використання мовних зворотів, які притаманні не лише французькій, а й українській мові.

Як відомо, мова письменника має у своїй основі загальнонародну основу і для характеристики фразеології загальнонародної мови важливим є максимальний і точний опис фразеологічних одиниць. Для характеристики фразеологізмів у художньому тексті найбільш важливим є те, що саме письменник обирає і як він використовує цей матеріал. Своєрідність індивідуально-авторського вживання письменником фразеоло-

гізмів як одного з найважливіших художньо-образотворчих засобів полягає у відборі фразеологічних одиниць із загальнонародного фонду, у їх модифікації, а також у своєрідному включенні в контекст.

Цікавими є приклади використання письменником фразеологізмів [4]:

«vous vous croyons sur parole» – вірити на слово – вислів для вираження запевнення істинності, правдивості висловленого чи обіцяного;

«comme tout ce qui est fait de bon cœur c'était supportable» – робити від щирого серця – вислів для означення відвертих і чесних вчинків, що робляться з добрим наміром;

«bien écrit, drôle, mais ça n'a ni queue, ni tête» – не ясно, де голова, а де хвіст – вислів для позначення непослідовності, нелогічності, нерозбірливості чи суперечливості чогось;

«ce n'était plus seulement la tempête dans ses cheveux, mais aussi dans sa tête» – буря не лише у волоссі, але й у голові – вислів для опису стану емоційності, позитивного чи негативного забарвлення;

«m'avait rendu fou d'elle en m'invitant à partager sa démence» – зводити з розуму – вислів для позначення негативного впливу на когось, а також бути причиною необдуманих та нерозумних учинків;

«on ne savait jamais sur quel pied danser» – не знати на якій нозі танцювати – вислів для позначення невизначеності як діяти у певній ситуації;

«je le crains, vous l'ignorez peut-être mais c'est le pain quotidien de beaucoup d'humains» – заробляти собі на хліб – вислів для характеристики уміння заробляти на прожиття;

«la vie des oiseaux est un calvaire» – нести тяжкий хрест – вислів для означення уміння терпляче зносити життєві труднощі та незгоди;

«nous nous étions regardés en trouvant que cette remarque était frappée au coin du bon sens» – поцілити просто в «яблучко» – вислів для позначення доречності і правильності сказаного чи зробленого з першої спроби;

«c'était criminel d'attendre les bras ballants» – опускати руки – вислів для позначення стану бездіяльності та байдужості до чогось;

«pour remettre tout en place et retrouver la raison» – розставляти речі на місця та віднаходити сенс – вислів для з'ясування та визначення суті чогось;

«des âmes perdues soutenues par des corps marchant sans but» – загублена душа, що ледь тримається в тілі – вислів для опису стану фізичного та психічного виснаження;

«il faut mettre un coup de pied au cul de ces foutus tracas» – дати ногою під зад проклятим клопотам – вислів для позначення уміння вирішувати проблеми та долати труднощі;

«ces langues tirées aux qu'en-dira-t-on» – показувати язик усім цим «що скажуть люди» – вислів для означення повної байдужості до думок чи висловів оточуючих;

«j'étais ivre de bonheur» – бути п'яним від щастя – вислів для опису стану сильного та екстатичного щастя від надзвичайно позитивних емоцій;

«que l'enquête piétinait mais qu'ils continuaient à chercher» – тупцяти на місці – вислів для означення безрезультатності та відсутності прогресу в чомусь;

«vous ne comprenez pas, vous ne voyez donc rien, c'est sous vos yeux et vous l'ignorez» – бути просто перед очима – вислів

для позначення нерозуміння чогось загальновідомого та загальноприйнятого;

«on pensait que ça ne servait à rien de *remuer le couteau dans la plaie*» – ворушити лезо у відкритій рані – вислів для вираження ступеню завдання болю, мук, страждань чи образ;

«elle pouvait voir ses vieux démons dans le fond des yeux» – зазирати в очі демонам – вислів для позначення відсутності страху перед чимось.

Окрім використання фразеологізмів, які надають образності та емоційно-експресивного забарвлення мові твору, Олів'є Бурдо вдається до метафоризації.

Метафора – це один із найпродуктивніших способів збагачення мови. Вона є образним засобом, заснованим на переносному вживанні слів і призначеним орнаментувати художній текст та забезпечувати успішність впливу його на адресата. Метафора виникає в той момент, коли необхідно сформулювати нові образи і смисли [5, с. 73].

Оскільки метафора це не лише засіб образності, а й засіб авторського осмислення навколишнього світу, тому роман «Чекаючи на Боджангльза» можна вважати цілком життєвим. Письменник реалістично описує події, персонажів, їхні емоції, переживання та страждання, які знайомі йому з власного досвіду та життєвих спостережень.

Вартими уваги є наступні приклади метафоризації [4], [6]:

Elle ne me traitait ni en adulte, ni en enfant mais plutôt comme un personnage de roman. Un roman qu'elle aimait beaucoup et tendrement et dans lequel elle se plongeait à tout instant. / До мене вона ставилась і не як до дорослого, і не як до дитини, а радше як до героя якогось роману. Роману, який вона сильно та ніжно любила і в який пірнала за будь-якої нагоди.

Le miroir est plus objectif, il juge vraiment, parfois cruellement, mais sans mettre d'affectif. / Дзеркало більш об'єктивне, воно судить правдиво, хоч іноді жорстоко, але без зайвих емоцій.

Les fleurs c'est la vie, et à ce que je sache on ne vend pas la vie! / Квіти – це життя, а життя, наскільки я знаю, не продається!

Elle avait réussi à donner un sens à ma vie en la transformant en un bordel perpétuel. / Їй вдалося надати моєму життю сенсу, перетворивши його на постійний безлад.

C'était à peine visible à l'œil nu, mais il y avait un changement d'air, d'humeur autour d'elle. / Це було ледь помітно неозброєним оком, але навколо неї почали змінюватися повітря та настрої.

... nous avons déterminé avec quelles armes nous allons combattre cette grande misère. / ... визначитися, хто і якою зброєю поборе це велике нещастя.

... sa Maman était une malade mentale et qu'il fallait attendre sagement de la voir sombrer ... / ... що його Мама – божевільна, і що треба тихенько чекати, поки вона цілком не згасне.

Il fallait ranger des siècles de souvenirs dans les cartons, les trier et parfois les jeter à la poubelle. / Потрібно було розкласти та розсортувати цілі століття спогадів у коробки, а щось і викинути на смітник.

... elle joue avec tout, même avec sa filiation, mais dans l'arbre, ta Maman, ce sont les racines, les feuilles, les branches et la tête en même temps, et nous, nous sommes les jardiniers, nous allons faire en sorte que l'arbre tienne debout et qu'il ne finisse pas déraciné, lui avais-je répondu par une métaphore confuse enroulée dans un enthousiasme force ... / ... вона з усім грається, навіть зі своєю сімейною історією, але в родинному дереві Мами є коріння,

листочки, гілки та крона одночасно, а ми з тобою – садівники, нам треба працювати над тим, щоби дерево стояло прямо та не вирвалося з коренем, – відповів я заплутаною метафорою, загорнутою в силуваний ентузіазм ...

Malheureusement, au bout de quelque temps, le déménagement du cerveau de Maman recommença par intermittence. / На жаль, за деякий час мамина голова знову поїхала, тобто переїхала, але з перервами.

Car quand elle dormait, aucun démon ne venait l'attaquer, et elle pouvait profiter du repos de la guerrière. / Поки вона спить, жоден демон на неї не нападе, тож вона зможе відпочити, як справжня борчиня.

Il était venu partager notre peine et finalement il était arrivé avec la sienne, ça faisait beaucoup de peine au même endroit, alors, pour la noyer, Papa avait ouvert une bouteille d'un liquide tellement fort ... / Він мав приїхати, аби розділити наш біль, але приїхав зі своїм, тож в одному місці зібралось забагато болю. Аби його втопити, Тато відкоркував пляшку такої міцної рідини ...

... il essayait de la faire revivre, l'embrassait pour lui donner son air, lui montrer son amour et ses sentiments. / ... намагався привести її до тями, цілував, аби віддати їй своє повітря, показати свою любов і почуття.

... le corps froid et les yeux ailleurs à écouter notre douleur, sans voir nos yeux pleins de larmes et d'effroi. / ... її тіло холодне, а очі вже не тут, вона слухає наш біль, але не бачить наших очей, повних сліз і страху.

... cette folie lui appartenait aussi, elle ne pouvait exister que s'ils étaient deux pour la porter. / ... те безумство було і його теж, воно могло тривати тільки тоді, коли його несли двоє.

Також, прикметним є використання певних висловів, таких як:

... votre vie va devenir un enfer! / ... ваше життя перетвориться на пекло!

... nous écraser contre votre folie! / ... розіб'ємося просто об вашу дурість!

... parce que certains mensonges valent toujours mieux que la vérité! / ... бо іноді неправда важить більше, ніж правда!

Висновки. Розглянувши мовностилістичну специфіку ідіостилю Олів'є Бурдо, на матеріалі роману «Чекаючи на Боджангльза», розумієш чому цей твір набув величезної популярності як у Франції так і за її межами. Автор вдався до фразеологізації та метафоризації, цим самим створивши оригінальну мовну картину художнього твору. Завдяки тому, що автор використав велику кількість фразеологізмів, притаманних не лише французькій мові, роман легкий для прочитання, зважаючи на складність і важливість його ідеї. Перспективу подальшої розвідки вбачаю у дослідженні англійської версії роману під назвою «Waiting for Bojangles».

Література:

1. Шатілова Н.О. Індивідуальний стиль письменника: лінгвостилістична інтерпретація. Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries : Scientific monograph. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2022. P. 505-530.
2. Корнієнко А.І., Бугайова А.С. Ідіостиль автора: мовно-літературознавчий аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2016, № 25 (1). С. 36-38.
3. Бурдо О. «Чекаючи на Боджангльза – роман про втечу від гнітючої реальності. URL : <https://bukvoid.com.ua/digest/2018/09/20/100134.html> (дата звернення : 02.10.2025)

4. Bourdeaut O. En attendant Bojangles. France : Finitudes, 2015. 159 p.
5. Олексенко В.П. Текстотвірна роль метафори в організації образно-змістової структури роману «Сад Гетсиманський» Івана Багряного. Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): літературно-науковий збірник. 2015, Вип. 11. С. 73-93.
6. Бурдо О. Чекаючи на Боджанглза. Україна : Видавництво Старого Лева, 2018. 128 с.

Dubrova S. Linguostylistic features of Olivier Bourdeaut's writing style (based on the novel «Waiting for Bojangles»)

Summary. This article investigates the linguostylistic features of Olivier Bourdeaut's writing style (idiostyle), based on the novel «Waiting for Bojangles». The correlation between the idiostyle and idiolect concepts has been defined. Although they are related and connected with the expression of national language individual characteristics, but not identical. The idiolect, reflecting the set of distinctive features that distinguish the individual language of particular speaker, is interrelated with the idiostyle as its constituent part. The idiostyle is reflected in the integration of topics, genres, means and techniques as required for constructing the text with conveying of emotional-expressive components. Olivier Bourdeaut's idiostyle is revealed in his favourite topics and issues, ideological orientation and unique composition of works, means of creating artistic images, distinctive language and favourite ways of presenting content. His

writing style specifics are determined by aesthetic values, own spiritual and worldview positions, the talent nature and life experience. The characteristic of Olivier Bourdeaut's idiostyle is the linguistic expressions usage that are common not only in French but also in Ukrainian. As is well known, the writer's language is based on the common language, and in order to characterise the phraseology of the national language, it is important to describe phraseological units as fully and accurately as possible. The most important thing is what the writer chooses and how he uses this material when characterising phraseological units in the literary text. The uniqueness of the writer's usage of phraseological units as one of the most important artistic and educational tools lies in their selection from the common fund, modification, and unique inclusion in the context. Along with phraseological units which add imagery and emotional expressiveness to the text language, Olivier Bourdeaut use metaphors. These are figurative devices based on the figurative use of words and intended to embellish the literary text and ensure its successful impact on the reader.

Key words: idiostyle, idiolect, phraseological unit, metaphor, contemporary French literature.

Дата першого надходження рукопису
до видання: 20.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису
після рецензування: 19.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025